

## **Populus Masoviae Medi Aevi i zagadka stulecia: kogo chowano w grobach z obstawami kamiennymi na Mazowszu średniowiecznym? Popularnonaukowe streszczenie projektu**

Wielką zagadką średniowiecza ziem polskich od 140 lat pozostaje kwestia etnicznego pochodzenia ludności zamieszkującej region Mazowsza i grzebiącej swych zmarłych na specyficznych cmentarzach z grobami w tzw. obudowach kamiennych. Charakteryzują się one osobliwą formą grobów, poza obszarem Mazowsza, niespotykaną na ziemiach polskich. Ich cechą wyróżniającą są kamienne konstrukcje grobów, widoczne do dziś na powierzchni terenu. Mają one postać dookólnych obstaw z dużych głazów często wewnątrz wypełnionych niewielkimi kamieniami. Cmentarze takie, pojawiające się około 2. połowy XI w., traktowane są najczęściej jako miejsca pochówku ludności przynajmniej formalnie schryścianizowanej.

Kim byli owi domniemani „pierwsi” mazowieccy chrześcijanie? Niestety, dyskusja na ten temat, nie doprowadziła dotąd do jednoznacznych rozstrzygnięć. Jedni opowiadają się za miejscowym pochodzeniem tej ludności, podczas gdy inni uznają, że w grobach tych pochowana jest ludność o obcym pochodzeniu. Interesujący w tym kontekście jest zwłaszcza pogląd, że założycielami tych cmentarzy byli wojownicy warego-ruscy, którzy przybyli na Mazowsze w 1. połowie XI w. wraz z Jarosławem Mądrym, w celu spacyfikowania Mieclawa – samozwańczego władcy tej dzielnicy, odmawiającego uznania zwierzchnictwa Kazimierza Odnowiciela. Po pomyślnym wykonaniu zadania, mieliby oni pozostać na Mazowszu i osiedlić się w strefie jego północnego i wschodniego pogranicza, w celu zapewnienia tym terenom militarnej ochrony.

Tymczasem problem jest o wiele bardziej złożony, a próby weryfikacji hipotez o miejscowym, czy też obcym pochodzeniu zmarłych za pomocą tradycyjnych metod badania, okazują się bezowocne. Dlatego powstał zamiysł ich weryfikacji za pomocą nowych jakościowo metod badań interdyscyplinarnych. Planowane badania z wykorzystaniem analiz paleogenetycznych oraz izotopowych, pomogą wykazać, skąd pochodziła ludność użytkująca te cmentarze. Z kolei badania antropologiczne umożliwią ocenę cech fizycznych analizowanych populacji i jej przemian w czasie. Podobny charakter będzie miała analiza diety, która winna ujawnić nawyki żywieniowe osób chowanych na tych cmentarzach. Zadaniem archeologów pozostanie natomiast wyodrębnienie cech kulturowych badanych populacji. Będzie to możliwe dzięki chronologicznemu rozwarstwieniu cmentarzy oraz wydzieleniu ich starszych i młodszych części, w tym sektorów, w których prawdopodobnie znajdowały się mogiły pierwszej generacji. Istotne miejsce w tym zakresie będą miały datowania radiowęglowe, które zweryfikują wnioski archeologów.

Proponowana metoda badań interdyscyplinarnych zostanie wykorzystana w Polsce w proponowanej skali po raz pierwszy. Jej potencjał naukowy, ma naszym zdaniem charakter uniwersalny. Służyć zatem może innym kompleksowym badaniom etnogenetycznym, podejmowanym zarówno w odniesieniu do pojedynczych cmentarzysk, jak też ich grup, w dowolnie wybranej przez badaczy przestrzeni geograficznej, kulturowej i chronologicznej.

Zaprezentowane powyżej zagadnienie nie stanowi wyłącznie przedmiotu długotrwałej dyskusji naukowej, ale znajduje też wydzźwięk społeczny. Potwierdzają to dostępne w internecie filmy dokumentalne o mazowieckich grobach w obstawach kamiennych i tajemnicach, jakie one kryją, nagrywane dla szerszego grona odbiorców (szczegóły na stronie: [https://www.youtube.com/watch?v=qV\\_kMuZA8WY](https://www.youtube.com/watch?v=qV_kMuZA8WY)).